

A kiteljesedő életmű

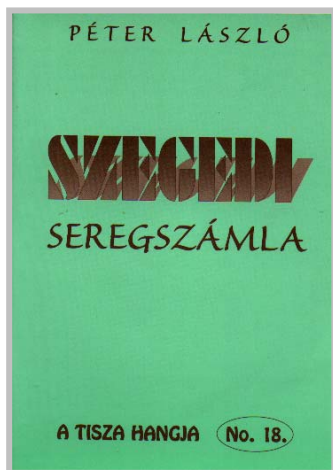
Az ünnepi könyvhét kiadványainak sorában Péter László *Szegedi seregszámla* című műve volt a 3. kötet, amelyik fölkerült az országos listára Darvasi László és Podmaniczky Szilárd prózakötetei mellett. E most megjelent könyvnek a fényében láthatjuk, hogy Péter László életműve egyre inkább kikerekedik, egyre inkább összefonódik és az olvasók kezébe kerül, hiszen a *Szegedi seregszámla* című kötethez hasonlóan, tehát különböző cikkeket tartalmazó gyűjtemény megjelent már 1983-ban a *Szegedi örökség* címmel, majd ezt követte a *Szerette Város* (1986.), a *Szőregi délutánok* (1994), és a *Mindörökké Szeged* (1997). Az öt kötet a legjelentősebb írások gyűjteményét adja az olvasó kezébe. Természetesen képtelenség azt elvárni, hogy Apró Ferencnek az 1995. november 17-én lezárt Péter László személyi bibliográfiájának 3299 tételét rekonstruálni lehessen, de erre valójában nincs is szükség. Az életmű nem minden egyes darabja készült azal az igénnyel, hogy kötetbe megjelenve is napvilágot lásson.

A kiteljesedést nemcsak ez az öt kötet jelzi, hanem a tematikus válogatások kötetei is. Péter László legtöbbet három sze-

gedi klasszikussal: Tömörkény Istvánnal, Móra Ferencsel és Juhász Gyulával foglalkozott, és szinte természetes, hogy az ezekkel kapcsolatos cikkeit, tanulmányait külön-külön kötetekbe gyűjtötte össze. Így jelent meg 1997-ben a *Tömörkény világa* és 1999-ben a *Móra műhelyében* című gyűjteményes kötet. Való igaz az a mondas, amit Péter László többször is elismételt, hogy nem tellett néki igazi nagy monográfiák megírására, de amikor ezen a hét kötetten végigtekintünk, majdhogynem azt lehet mondani, hogy kikerekedik belőle egy szegedi művelődéstörténeti monográfia, és kikerekedik belőle a – remélem – három szegedi alkotó művének értékelése.

Habent sua fata libelli (a könyveknek is meg van a sorsuk) – tartja a latin közmondás, s ezt igazán szemléletesen mutatja ennek az öt fősorolt kötetnek a megjelenése. Az első kettőt még a Szépirodalmi Kiadó gondozta és várta azt, hogy Péter László harmadik kötetét is megjelentethesse, ám anyagi nehézségek miatt erről le kellett mondania. Ezt az anyagot vállalta át végül a Püski Kiadó, negyedik kötet az Argumentum, a mostani pedig a szegedi Bába és Társai kiadó által jelentettek meg. (*A Tömörkény világa* a Lord, a *Móra műhelyében* pedig a Pannonica Kiadó kiadásában látott napvilágot.)

Az életmű kikerekítésének szándékát mutatja az a feszes szerkesztési mód is, ahogy ez az öt különböző tárgyú tanulmányanyagot tartalmazó kötet megjelent. Mind az öt kötet három gerincre épül föl: az első ciklus az „Emlékek”, a második ciklus az „Örökhagyók”, a harmadik pedig a „Kortársak” címet viseli. Ez egészül

A Tisza hangja 18, Bába és Társai Kft.
Szeged, 1999.
406 oldal

ki a *Szőregi délutánok* című kötetben a „Város falui” című nagyobb fejezettel, majd a *Mindörökké Szegedben* pedig a „Motívumok” és az „Örökhagyók” és a „Kortársak” után csak a „Magamról” ciklussal találkozunk, majd utószóként a 21. század Szegedjéről ír néhány oldalt a szerző. Nem hagyhatom szó nélkül azt, hogy mindegyik kötet, kivéve sajnos a Püski Kiadónál megjelentet, kitűnő névmutatóval látott napvilágot, ami egy filológus számára hallatlan könnyebbséget jelent, valamint azt, hogy a könyv írója igazi irodalomtörténész.

A *Szegedi seregszámla* anyagában döntően az 1990-es években megjelent cikkeket, tanulmányokat vetette föl a szerző, egy kicsit azért természetesen vissza is nyúlt, hiszen 1985-ből, 1987-ből illetve 1989-ből is találunk egy-egy írást, sőt 1989-ből kettőt, amikor is egy 1956-ban keletkezett cikk közlésére vállalkozott Péter László.

Az „Emlékek” című ciklus jobbára olyan írásokat tartalmaz, melyek adattár jellegűek, hiszen itt sorolja föl Péter László, hogy kik származtak el Szegedről, Szeged hogyan jelent meg Európában, kik voltak azok a piarista szerzetesek, akik beírták nevüket a magyar művelődéstörténetbe és ugyanakkor a szegedi gimnáziumban tanítottak. Összefoglalja a jezsuiták és a KALOT szegedi történetét is. Ez utóbbi két tanulmány igen jelentős, főleg a *Jesuiták Szegeden* című, hiszen ebben a témában összefoglaló jellegű tanulmány eddig még nem látott napvilágot, s eredeti megjelenési helye, a múzeumi évkönyv nehezen hozzáférhető. Az „Örökhagyók” ciklusban szintén találunk olyan írást, amelyik alkalomra készült, ez az *Írók, költők a szabadságharc forratagában*. Am függetlenül attól, hogy alkalmi műnek tűnik, igen jelentős összefoglalását adja az 1848–49. évi szegedi eseményeknek, hiszen egy személyi kataszter sem lehet meg történelmi áttekintés nélkül. A további-

akban egy-egy személy került az írások gyűjtőpontjába, így Major István a szabadságharc tüzére, báró Jósika Miklós író, Jámbor Pál plébános, aki Hiador írói néven ismert, népszerű költő volt a reformkorban. De ugyanígy Egressy Gábor, Madách Imre, Lechner Lajos, Mikszáth Kálmán szegedi kapcsolatairól is szól a könyv. Megemlékezik Gönczy Lajosról, aki Szeged első olimpikonja volt. E cikkek nem igazán összefoglalások, hanem csak egy-egy momentumát ragadják meg az illető személy és Szeged kapcsolatának, mindenkor adatszerűek. Néha az anekdotikus hang is helyet kap, ilyen pl. a Mikszáth és a városzervezet című írás.

A „Kortársak” ciklusa közelebb hoz bennünket a mához és sokkal inkább érződik Péter Lászlónak ez a rész, mint a korábbiak. Ezt megelőzően elsősorban az adatszerűség tette rá Péter László-i bélyegét az írásokra, hiszen a neves filológus minden szót, minden adatot gondosan mérlegel, mielőtt leírná. Am e fejezetben ezen túlmenően valóban ismerősök, valóban 'kortársak' köszönnek vissza a könyv lapjairól, akiknek nemcsak adatait ismerjük meg ezekből az írásokból, hanem érzékeljük Péter László érzelmi kötődését is e személyekhez.

A ciklust Vasváry Ödön vezeti be, aki – mint Péter László megfogalmazta – második alapítója a Somogyi-könyvtárnak. Vasváry Ödön washingtoni lelkészként hatalmas anyagot gyűjtött a magyar amerikaiokról. Ezt éppen Péter László ösztönzésére hagyta a 70-es években a szegedi Somogyi-könyvtárra. E gyűjtemény ma is a könyvtár falai között található és az országban föllelhető legnagyobb, legteljesebb ilyen téka. Péter László figyelme a kortárs nagy írók felé is fordul, elemzi Németh Lászlónak és Illyés Gyulának Szegedhez illetve a Tiszatájhoz fűződő kapcsolatait. Ezek természetszerűleg inkább filológusi munkák, bár mindkettőjüket személyesen is ismerte Péter László.

Hattyasi Dezsőt, a neves szemészprofesszort 95., Hencz Aurélt, az Egyetemi Könyvtár volt igazgatóját 85. születésnapján köszöntötte, foglalta össze életüket, illetve Hattyasi Dezső esetében Bálint Sándorral való kapcsolatáról is szólt. Egykori hittanáráról, Takáts Endréről is megemlékezik, akinek portréja a szegedi egyetemi Szent Imre Kollégium kápolnájában látható. Ő volt Vinkler László modellje Szent Imre alakjához. A szegedi születésű Nagy Ernőről is szót ejt Péter László, aki a franciaországi száműzetésben igyekezett ébren tartani 1956 emlékezetét. 1993-i keltezésű az a nekrológ, amely Szász Ferencről, a Délmagyarország jeles publicistájáról készült, aki a világháború utáni éveket már Budapesten töltötte.

A „Magamról” ciklus valóban Péter László személyéről szól. Az 1947. évi doktoravatásról, annak bonyodalmairól mesél, 1956-i naplójából közöl részleteket, majd pörének eseményeit foglalja össze, amely 1957-ben izgatás címén folyt ellene. A mához is van szava, hiszen *A magyar gond és remény* című, e ciklusba tartozó utolsó írás 1993-ban született és a rendszerváltozás lázában élő ország legsúlyosabb problémáit igyekszik megfogalmazni. Nagyon érdekes az utószóként jelölt, *A 21. század Szegede* című írás, hiszen ez a korábban tanulmányozott szerzők, mint például Domokos László, Czibula Antal, Szalay József városrendezési elképzeléseit gyűjti csokorba, és ugyanakkor fölteszi a kérdést, milyen is lesz tehát a jövő század Szegedje? Megpróbál mindezekből, illetve egyéb élményeiből olyan tanúságokat leszűrni, amelyeket – úgy lehet – Szeged várostervezésében is érvényesíteni kellene.

A tartalomjegyzéket tanulmányozva úgy látjuk, hogy ezek apró mozaikdarabkák, de ha egymás mellé tesszük ezt az öt kötetet, akkor egyre inkább kirajzolódik egy valóban nagy hatású, Szeged művelődéstörténetének körképét adó tevékenység. Kirajzolódik az a munka, amelyet Péter László sok évtizede folytat a 'szőregi délutánokon', az a munka, amelyben megpróbálja föléleszteni a városszeretetet az itt lakókban és tudatossá igyekszik tenni az itt élők számára a város értékeit. Talán ha nem ilyen szerkesztésre kényszerül rá Péter László, hiszen 1983-ban még komoly nehézségei lettek volna bizonyos írásainak közzétételével, hanem tematikus egységekbe rendezhette volna anyagait, biztosra vehető, hogy kikerekedett volna belőle egy szinte hiánytalan szegedi művelődéstörténet, amelynek esetleges hiatusait Péter László nyilván könnyedén pótolhatta volna. Ettől függetlenül minden szegedi lokálpatrióta számára megkerülhetetlen az öt kötet, amelynek mindegyike Szeged nevét viseli címében, a *Szőregi délutánok* kivételével és éppen a cikk elején említett névmutató segítségével hallatlan könnyűvé teszi a legkülönbözőbb adatok megtalálását.

Kár, hogy a nyomdai kivitelezés nem olyan tökéletes, mint az írások. A számítógépes szerkesztés ördöge itt is csúnya bakit csinált, hiszen a 219. oldalon a szöveg befejeződvén, a jegyzet már nem fért rá, így átkerült a teljesen üres 220. oldalra, az előző lapalji négyes számú jegyzet vége. Ugyancsak elég ügyetlen a Szent Imre freskót tartalmazó lapnak az elhelyezése, hiszen ennek hátoldala is üres, az aláírást a fénykép alá is lehetett volna helyezni.

Gyuris György